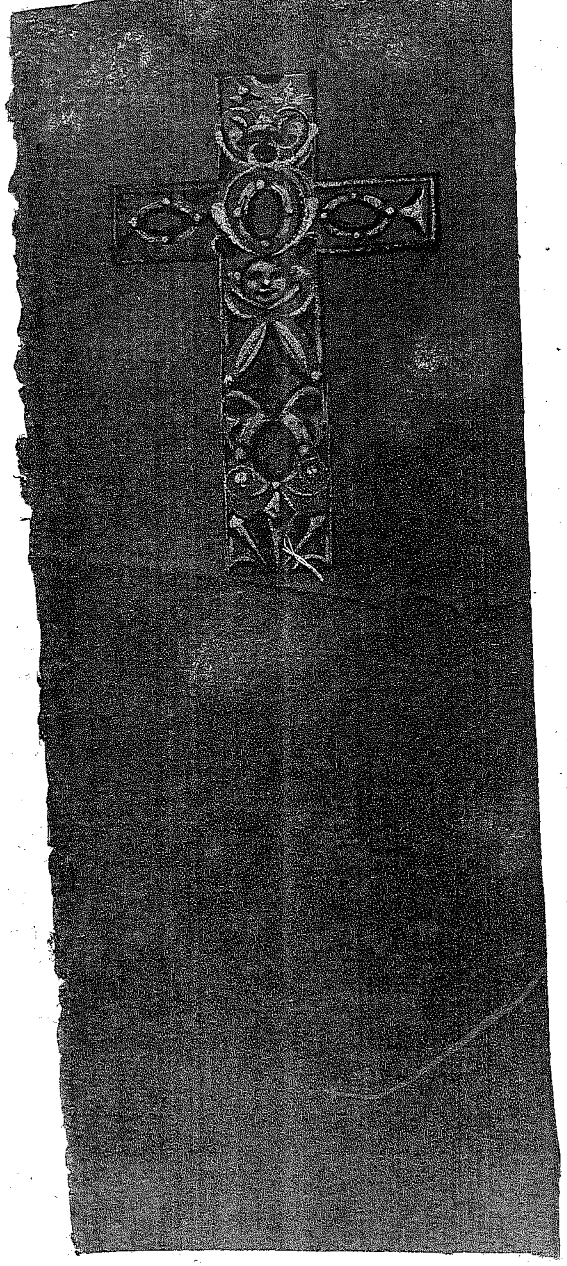

Admodum Ven.do patri in Christo
D. Guilielmo Willems Hasselensi
primo Rectori ac Initiatori
Metaphorica domus huius N.
unus pro omnibus hoc scriptum
offero. Gerardus Elegij Procurator

Sicut translato Regno necesse est Sacerdotium, sceptra
quoque transferri: ita translatâ plurimâ re
familiari domus istius N. dignum vel par erat ut
nomen et memoria quoque transferretur Imperialis
illius urbis et templi S. Sophiae Constantinopolitanae
conservareturque in hoc dignissimo Marchionatu sacri
Imperij. Verum ubi domus haec baptizata fuerit in
sudore vestro, ven.de pater, vestrum erit apud eos, quorum
interest, procurare ut hoc illi nomen confirmetur.
Quod, a quo potissimum domui sit impositum, et quomodo
sit ad nos devolutum conati sumus hoc domestico scripto
Vobis ostendere. Si vero difficultas fuerit orta de
transferendo hoc nomine, suggerimus vobis aliud S.
Mariae Aegyptiacae, quod (e primarijs fundatoribus
unus) D. Martinus Romeranus excogitaverat, et nisi
Caroli Ducis intervenisset auctoritas fortassis et
hodie nomen ipsum domus manseret.

Sed de nomine taceat nunc omnis quaestio: de spiritu potius
B. patris nostri Dionysii, et de haereditate litteraria ipsius
adeunda sit maxima cura et sollicitudo nostra. Fuit certe
(ut hoc obiter de illo dicamus) vir Apostolicae sollicitudinis
qui duas sorores vitam sedentariam otiosam, et aliam
negotiosam toto tempore Rectoratus sui coniunxit;
Rarum tunc, imo hodie in uno homine dexteritatis
exemplum. Non desperamus in hoc secundo primo P.
Rectore simile aliquod, vel forte maius adhuc
sollicitudinis rudimentis videre. Quod si (Deo
bene propitio) successerit; reliquimus in calce
fastorum horum spatium, in quo (quod de Dionysio
singulatim et accuratissime in libro pergameno
fecerunt patres nostri) diligenter annotare poterimus
quicquid obstetricante manu vestra natum fuerit
in hac plantatione nova. Rogamus interim illum
a quo totum est, quod est optimum, ut confirmet hoc
quod operatus est in nobis a templo sancto suo, quod
penes nos est, haereditarium, et erit ut speramus, aeternum.
Licet bene sperare, confidimus autem quod adhuc
domini huic offerent reges munera. Tu tantum
o Deus, increpa feras arundinis, dissipa gentes
quae bella volunt, venient legati pacis ex Aegypto
(ex saeculo isto) Aethiopia (denotat gentem omnis facies
interioris hominis denigrata est super carbones prae-
veniet manus offerentes Deo, seque si ergo offerat
et superimpendat huic loco. Quod ut fiat Deus
Judicium tuum Rectori da. hoc est votum meum

Subditi et ad horam
Vicarii ipsius f. [illegible]

ANNA

Ces Cartusiae S. Sophiae
Constantinopolitanae.

Quisquis vicissitudines
rerum variis, et instabi-
litatis humanae vult
exemplum, attendat
hanc domum, et advertat
quàm constans sit semper
fortuna in levitate sua:
vel quia scimus fortunam
nihil esse, sed numine
definiri regique omnia,
scrutetur aliquis, si quis
potest divinum super nos
consilium vel dispositio-
nem, et ubi vestigium deprehenderit illud qua
regimur et gubernamur providentiae divinae, ve-
pendeat nobis, et dicat quo consilio voluerit
Deus nos ab ipsis incunabulis nascentis domus
huius toties iactari, fluctuare, haerereque toties,
et vagari prorsus more Scytharum, qui circum-
ferunt in plaustris domos suas: Siquidem inter
initia fundationis nostrae ter fundamenta iacimus,
ter intermissum est opus, semel in Ollandia, cuius
prima sedes fuit, mox et in Quercto, ac tertio
denique in agro Vuestrasi, e quo fugati pulsique
fuimus; Omitto quod sub Rossemio redempti litro

locum quoque redimere debuimus; tum anno
1566 excisa domo in diversa dispersi, interiec-
tisque decem annis postquam ad proprios agros
regressi sumus, consequuta sunt nos multo et
tristiora, fugae, latrocinia, depraedationes hostilia
et incerta sedes primo in solitudine Buxtellana
tentata, deinde quoque in Hessina et Ghestellana
sed nusquam tuta: denique pervagati sumus
omnem paene solitudinem hanc Campiniae, nec
etiamnum hodie scimus ubi habitemus.

Dixerit aliquis hanc communem calamitatem
fuisse temporumque conditionem a qua Deus noluerit
nec nos quidem excipere, in cuius manu calix
irae furorisque plenus; quem cum inclinat ex hoc
in hoc, eius quoque debuimus bibere, quia Scriptura
teste omnis filius qui recipitur flagellatur, ut
quo malis praesentibus durius deprimitur, eo de
divina miseratione et de aeterna illa requie cer-
tior respiret. Fuerit ita sane. Sicut enim dura
semper sunt initia, fuerantque Carthusiae superioris
difficillima uti dubitamus de haereditaria diffi-
cultate, quam eadem debuerit oriri quoque in
insigni die solemnitatis ac fundationis nostrae.
Talibus enim rerum asperitatibus aluntur et cum
iisdem oriuntur et occidunt omnia. Nec alia
neque dispari habuerunt maxime urbes, domus
et

et regna quae maxime diutina fuerunt: quae
vero facilem ortum habuerunt facile quoque vel
praecipiti patuerunt ruinae; ita ut ad hanc
quodammodo regulam velut ad Lydium lapidem
futurus rerum status revocari possit et examinari,
facileque vel colligi possit uti de hoc uno solo
utrum brevis an diuturnus futurus sit. argumen-
tum enim est evidens cuiusdam perpetuitatis
adversitas casuum statim in initiis; unde hac
nobis spem facit hanc domum stabilem aliquando
firmam, perpetuamque futuram; quae enim tam
passa est suos manes sperandum est deinceps
requies quae non habeat finem

Elementatio prima

§. primus

Rudimenta novae domus, et a quo iacta fuerint prima fundamenta.

Igitur ut ab incunabulis et elementis huius domus incipiamus: Cum saeculo a Christo nato quartodecimo Religio per Belgium floreret ac nomen Carthusiense celebre apud multos haberetur, penetravit illius fama tunc usque in solitudines Campiniae quae cum non inamoena nec infaecunda esset, unum hoc solum desiderare videbatur ut essent qui eam cultui divino subigerent et incolerent. Et vero videbatur locus habitationi monachorum non ineptus futurus si modo non deessent qui horrorem incultae solitudinis illius ferre possent. Accidit per id tempus, ut quidam venerabilis vir privatae fortunae Canonicus Rudolphus tunc Collegii, latae nunc et Cathedralis Ecclesiae S. Joannis in urbe Sylvaducensi, curiosa contemplatione loci deserti ejus delectatus cum rationes peculatus seu de suo duxisset, secumque tacitus deliberasset utrum operi quod

quod moliebatur et iam mente conceperat sumptus necessarios sufficere posset, putabatque (ut sunt caelestia semper virtutis studia) ad turrim Evangelicam se si non aliquid perfectum, at quod domino gratum foret afferre posse, statuerit tunc in illa sua vasta solitudine habitacula monachorum aedificare. Audiens autem celebre nomen Dionysii scripsit ad eum consulturus per litteras quid consilii daret, et de quo potissimum ordine suaderet coloniam monachorum petere quibus locum et aedificia aliqua iam praeparaverat. Ad quem V. pater respondit non privato aliquo ductus affectu sed intuitu, prout existimabat, maioris honoris Dei non posse strictiorem vitae Religiosos haberi, nec esse quorumvis etiam aliorum ordinum, qui praeferri debeant Instituti nostri hominibus, proinde suadere se nisi praesentius aliquod a Deo habeat consilium, ut sacri ordinis nostri Religiosis locum et quicquid esset quod ad honorem Dei ordinabatur, assignaret. Cumque gratum habuisset Dionysii consilium et oraculum, obtulit se et sua pro initiatione novae domus, voluissetque sibi statim et e vestigio, si fieri potuisset aliquot quos initiaretur novae domus monachos mitti, sed cum V. pater diceret id ad Rdum patrem generalem ministrum ordinis referri debere vel ad Comitia ordinis, nihil unquam privato licere hac in re decernere, nihil propria vel privata auctoritate se facere posse, nec quidem sub ratihabitionis spe, distulit Rudolphus

rejecitque cogitationem istam in tempus proximi futuri Capituli, tum rem proposuit iis quorum intererat in consessu patrum discutiendam. quibus cum placuisset tanta viri dignatio, multo magis placuit in Deum et in Religionem hominis talis pietas, laudaruntque zelum et affectum quem se Deo commendaret per bona opera. Quamvis autem census et res familiaris exigua respectu videretur et insufficiens ad opus quod meditabatur, tamen non putarunt respuendum; dicebant enim si eum qui nos amat et ordinem rejicimus, quid faciemus iis quibus graves et exosi sumus? Nihilominus dilata res est adhuc ad tempus non modicum, si forte per interuenientem dilationem adhuc aliquid vndecunque accessisset: sed cum protraheretur in longum coepit ille rursus instare, postulans sibi mitti quod inaugurari posset nouae domui, cuius instantia paene quotidiana permotus R.dus pater Geraldus accelerarunt negotium.

Praeerat tunc vniuerso ordini R.dus pater Joannes Hoesendael, vir aptissimus huic saeculo et negotio, qui et designatus ad hoc videtur a Deo divinitus vt nascentem hanc plantationem et prouinciam (e qua verisimile est ipsum fuisse oriundum, nam Hoesendael patrium cognatumque cognomen est) promoueret. Latus itaque circumspicienti illi, cum in ea deliberatione

Patria Neomagensis

totus esset, vt idoneum aliquem Rectorem submitteret nouae domui, occurrit illi nomen Dionysii quod per id tempus et ordini notum erat et in Sicambris siue partibus Geldriae celeberrimum habebatur, crebrescebatque magis ac magis in dies ex reuelationibus et ostensis: Quem ille tanquam sibi a Deo datum decreuit ad nouam domum mittere. Ludolphus porro qui se ordini ac rectissima intentione coepisse sciebat id operis quicquid erat, exspectabat a Deo pro mercede sibi talem aliquem virum mitti in quo ipse domusque quam praeparabat, conquiesceret, nec dubitabat submittendum, etiamsi ex ipso coelo, vt ita dicam, id petendum fuisset. mirum in modum enim delectabatur ille bonorum consortio, praesertim Religiosorum, e quorum conuersatione nimirum et frequentibus orationibus fieret scaturire solere vnguentum quod vsque descenderet in barbam, et barbam Aaron id est in Clerum et populum, diffundique per corpus non vnius domus tantum sed ordinis et orbis vniuersi. Nec frandatus est spe sua vir optimus, sed illum quem exspectarat accepit virum cumque talem ac tantum, qualem, vt inquit ille, saecula prisca non viderunt Dionysium, qui statim

mirifica procuratione et sollicitudine apostolica
domum hanc in fasciis adhuc et incunabulis cru-
dam et usque ad perfectum quoddam adolescentiae
robur auxit: vir incomparabilis et maxima
laus sui saeculi, qui in successoribus suis nec parem
adhuc habuit nec secundum; cuius, ut infinitam
laudem, sanctissima vita, ita praecipuum amorem
meretur doctrina, qua primum domum hanc,
deinde et ordinem suum postremo orbem terrarum
replevit. Rem habuit per id tempus hac ratione
sibi relicta dimissaque provincia (quae a provincia
Picardiae et Rheni rescissa, quibus hactenus fuerat
connexa, a quibus viros ad regendum aptos mutuari
aere solebat, videbatur conspiratura) quando nimirum
primus pater generalis Belga cum esset et ut supra diximus
verisimiliter ex hac Campinia vel Gelria, sederet
ad ordinis gubernacula, qui velut in alta specula
positus, ut velut divinus quidam oculus totius intentus
esset huic provinciae, curaretque velut optimus
patriae suae consul (ne quid consul a consulendo dicitur)
ne quid hac caperet detrimenti; Dionysius vero
velut in corpore manus quaedam vel pes esset
fulciretque spes fortunasque nostras, ita ut hic vere
dicere posset oculus fui caeco, et ille pes fui claudo

§ 2us.

Primus Rector novae plantationis huius
V. P. Dionysius Rickelius per
antonomasiam dictus Carthusianus.

Annus Christi 1466, huius domus conditae
primus extenditur usque ad annum
correlativum 1566 quo fuit destructa.

Sanctissimus itaque pater Dionysius, cui
communis utilitas et salus aliorum
charior erat quam propria, quod vel
quantumvis etiam prius ob eum destinatur
ad regimen et curam huius domus, cuius
videri posset emeritus et iam rude
donandus, quod exiguus senilisque
sanguis hominem iam ad extrema per-
duceret nulla habita aestimatione
senectutis illius iussus est seniles
humeros velut Atlas quidam suppo-
nere huic oneri. quod tamen non fuit
illi oneri quia ferebat aequabiliter, fit enim leve
quod bene fertur onus, inquit ille. Et licet ita
conditione sibi opus non esse optime intelligeret
et amissa quietem plangere
cogeretur

tamen spiritus perurgens acerbitate quietis amissae
solabatur se viridiore conscientia, cum attenderet
se non sibi sed aliis vivere debere, ferebatque
facilius quod sciret se non affectasse quicquid id
esset honoris, vel potius oneris, non enim honor est sed onus
Ovid. species laesura ferentes prout ait poeta. Verum
bene actum est cum illo quod post tantum laborum
cursum ad domesticam quietem illi redire contigit
ut se ad transitum suum qui paulo post consequutus est
praepararet.

Sed priusquam ad extrema illius beati amici deveniam
videamus qua via ad hanc curam venerit, an via
spiritus sancti (sicut dicitur) an via communi vel
illa qua impii ambulant, circuitu, in circuitu quippe
impii ambulant ambitiosi circumeuntes et ambientes
plerumque curas et officia non recte, unde non minime
refert scire qua via quisque ad officium pervenerit.
Nunquid ad id hic sanctus pater viam sibi stravit
locupletissimus suis scriptis? nunquid humilis talpa
cuniculos egit ut posset e scrobibus suis emergere?
Aut nunquid ideo misit elenchum scriptorum suorum
et auctorum quos legisset ad comitia ordinis ut
quis vel quantus vir esset vel ex hoc solo colligi
posset, aut ut se hoc pacto venditaret? non potuit
hoc cadere in sincerum illius pectus, qui ea esset
ditissimae pietatis cuiusmodi ambitionem reputabat
voti praevaricationem. Hoc illorum proprium sit

qui divina non penetrant qui proiecti in ventrem
abdomini serviunt et mentem negligunt, qui vel
obliti quare venerint et quorsum inexorabilibus
claustris se concluserint rursus ad nescio quam
libertatem aspirant. Non ita divinus hic pater
sed cum deferretur ei hoc munus primum
quidem haesit, suspicatusque, imo vehementer veritus
ne sibi deus esset iratus, ut qui sciret de seipso
d. Augustinum pronuntiasse, nulla in re magis
iratum deum expertus sum et didici quam quod
aliis me praeesse voluerit; gratias quidem egit
sibi munus hoc et alia munia deferenti sed
sibi ista distractione opus non esse, respondit.
Atque ideo ad hoc urgeri debuit cogique iussu
Rdi patris generalis, qui datis his litteris quas
hic subjicimus ad officium subeundum illum compulit.

Tenor litterarum Rdi patris

Fr. Joes humilis prior domus Maioris
Cartusiae ven. patri in Christo priori domus dei
Bethlehem in Ruremunda ordinis nostri
salutem in domino sempiternam et per
meritum obedientiae regnum promereri
gloriae sempiternae.

Litteras vestras, litterasque procuratoris domus vestrae nec non litteras D. Dionysii monachi dictae domus vestrae super noua plantatione prope Buscumducis iam inchoata recepimus in effectu continentes quomodo in ipsa plantatione iam aedificata est una capella et quinque cellae pro habitatione Religiosorum et alia aedificia multa constructa; qualia etiam et alia sunt data ad opus dictae nouae plantationis, quantaque promissa a diuersis personis, cum quanto etiam desiderio Ven^lis vir Dnus Ludolphus fundator dictae nouae plantationis anhelet ut illuc mittantur personae ordinis, ita ut de nimia dilatione hoc faciendi iam tristetur.

Omnibus itaque his et aliis in dictis litteris extensius expressis bene consideratis et attento per maxime, quod nedum dictus Dnus fundator et alius Ven^lis vir magister Martinus eius cooperator verum etiam populus cum magna deuotione vestram plantationem ordinis in patria sua hoc desiderat, auctoritate nostri Capituli Generalis, tenore praesentium vobis committendo mandamus quatenus ad dictum locum vos personaliter conferatis et dicto Dno Ludolpho fundatori principali, et D. Martino eius praedicto cooperatori vos praesentetis et locum praedictum cum omnibus pertinentiis suis, possessiones agros, nemora, prata, reddetas, et quaecunque alia bona

bona mobilia et immobilia iam oblata et offerenda ex parte ordinis acceptetis ad opus et incrementum prosperum dictae nouae plantationis.

Et quia praedicta noua plantatio indiget uno bono Rectore, auctoritate iam dicta, et cum consilio totius domus nostrae constituimus in Rectorem dictae nouae plantationis Dnum Dionysium praedictum, qui in dicta noua plantatione a primo pro laborauit, et prae caeteris facta eius cognoscit pariter et intelligit: Qui per nos sic constitutus Rector, regimen dictae nouae plantationis pro merito obedientiae humiliter suscipiat ipsamque plantationem in spiritualibus et temporalibus instruxerit et aliis ad eam pertinentibus, regat ordinet, disponat, dirigat secundum ordinis nostri instituta: Cui et per praesentes damus licentiam loquendi ad Dnos et magnates, atque ad alios cuiuscunque status vel gradus extiterint ubicunque eos esse contigerit, et quoties opus fuerit ad tractandum cum ipsis, ac eisque impetrandum licentias, gratias, seu priuilegia dictae nouae plantationis necessaria seu accommoda, nec non ad recipiendum quaecunque fuerint data et concessa pro iuuamine ampliori, celeriori incremento, ac prospero successu dictae plantationis

Insuper damus licentiam ut possit eligere cum vestro consilio de aliis domibus tres monachos qui sint religiosae conversationis, viros probos exemplares, ordinis zelatores ad ponendum in dicta nova plantatione sanctae religionis fundamentum et bonum principium tam in cultu divino quam in observantiis ordinis ad honorem Dei et salutem animarum, ac omnium in dicta plantatione et domo Dei in futurum recipiendorum, et ad bonam aedificationem fundatoris et totius populi. Qui monachi per eum electi et vocati ad dictam plantationem sine mora habeant se transferre, cum hoc sit de more ordinis et practica laudabili in ordine consueta, ut ad novas plantationes viri religiosi et exemplares de aliis domibus semper eligantur et mittantur, et potissimum in hac nova plantatione hoc est observandum, ut sicut dono Dei iam in temporalibus accepit tale principium, gratia spiritus sancti dirigente in dies ampliorem in spiritualibus habeat profectum.

Insuper damus illi licentiam recipiendi in aliis domibus duos donatos bonos et utiles quos iudicaverit dictae novae plantationi necessarios. Et generaliter omnia alia faciendi, ordinandi, tractandi, et procurandi quae cum discretione esse utilia, convenientia, necessaria et accommoda ad

ad decus dictae novae plantationis, cum consilio tamen monachorum ad dictam plantationem evocandorum, prout est de more ordinis laudabili. Datum Carthusiae die 3a mensis Julii anno 1466. cum impressione sigilli dictae domus nostrae in testimonium praemissorum.

§. tertius
Procinctus ipsius prioris et aliorum ad iter

His itaque lectis litteris non licuit Dionysio tergiversari vel detrectare imperium Rdi patris generalis, sed quam primum fieri potuit convasatis ad iter rebus necessariis, assumptisque ad ex ipsa sua domo Ruremundana aliquot religiosis accinxit se [illegible] itineri cum V. P. priore.

Constat autem ex eadem domo coloniam huc fuisse adductam, quod et chartis capituli deprehendi, in quibus iisdem facultas datur in hac domo secundo profitendi.

Profecti sunt porrò eo fere numero et modo
quo primi Patres initiatores ordinis nostri montis
Carthusiae conscenderunt, nimirum septem numero
cum priore domus qui eos comitabatur, omnes ut
quidem arbitror, eruditi corde in sapientia, viri
digni tali Rectore et duce, et Rector dignus illis.
Verum non parvus moeror relictos habuit, ut qui
domum suam ipsis abeuntibus viduatam viderent
ex spem, exsanguemque et intermorituram putarent,
dolebantque satis ipsorum discessum et vices, ut qui
ipsos viri ignobiles et paludibus alieni accolas
futuros cogitarent, quaerebantur iniquum et luctuosum
ipsorum exilium, verum quia ex dictamine obedientiae
fiebat, necessitatem pietatis quae eos retinere
voluisset, praetulerunt, et dimiserunt in opus Domini.
Quanto autem gaudio fuerint excepti ab illo qui
sicut pullus hirundinis habat et exspectabat illorum
adventum Domino Canonico Radolpho, non est mediocri
talis nostrae referre, cogitet quisquis potest; nec
enim dubium est quin ardore devotionis liquefactus
sit totus ut primum illis aperuit pessulum ostii sui
sciens se non homines sed hospites Christi recipere
vel eos per quos aliquando recipi se speravit
in aeterna coelorum (an dicam cellarum) tabernacula.
Cum enim ille depeculator avarii sui, pauper et
hospes Christi eam exhausisset bonam partem sui patrim.
ut ipsis quos tam avide exspectarat locum ac domum
competentem praepararet, reliquum erat ut qui
tantis sumptibus pararat illis hospitium exhiberet
se

se hilarem datorem et hospitalem; unde pia ac forti
pugna certabat ipse secum et contendebat cum
illis humanitate vincere, anteire officiis, honorare
reficere fatigatos, cumque ille nihil molestius ferret
optabant omnino iubebantque illum conquiescere, cer-
tabantque vicissim tam prolixa humanitatis officia
a se removere, sese deprimere, virum Apostolicae
sollicitudinis praevenire reciprocae humilitatis of-
ficiis. Interea ad illorum adventum exultatur et
exhilaratur civitas et vicinia tota, praesertim a-
grestis et simplicior populus qui de beato priore
opinionem eam sanctitatis conceperat ut cum eum
describere vellent non aliter nominarent quam
hominem qui cum Angelo loqueretur.

Transactis itaque aliquot hospitalitatis diebus
ducuntur in villam Ollandiam quae circiter quindecim
passuum millibus ab urbe distat; Ostensus est eis
in conspectu situs locus et suggestus aedium eminens.
Et ut hoc cum poeta ex Ecloga dicam, Jam summa
procul fumabant culmina villae, praemissoque D. Radolphus
Ollandiam inquit, non Hollandiam videtis, Et extensa
manu: videtis surgentia aedificia? Ego inquit aliquot
millibus aeris haec vobis aedificare coepi. Si grata
habetis, et me dignum indicatis, qui vobis praestem
hospitium, incipite ex hoc die possidere, vel ea iam
nunc inhabitare. Tum venerabilis p. prior: Non nos, inquit

solum, sed ordo noster totus gratum habet quod
offertur, et non tam gratias agit quam habet
cuius nos vicem, si quod potest peccatorum oratio
vicissim referimus quod habemus in reciprocam
orationem et piam ad Deum precem, referentque
perpetuis temporibus, quomodo in hanc domum
transscripti fuerint; vel si conticuerint ullo unquam
tempore, hi lapides clamabunt quod in titulum
erexisti. His dictis coeperunt libraria omnia
laudare plurimum, tum ad caput oratorii conuersi
inclinarunt se, Deumque precati, ac oratione facta
inaugurati sunt ex illo die ministerio perpetuo domus
Dei. Et quamvis locus et prima facies domus ab-
horrentior a solitudine et quiete videretur, erat enim
publicae viae contigua, quod unum incommodum
statim ostendit eos, nihilominus spe meliorum
erectiores effecti dissimulabant et excusabant
angustias suas, fervebantque paupertatis amore.
Habitarunt itaque per annum plus minus in loco.
Sed cum cogitarent se non sibi sed posteris suis ac
futuris aetatibus prospicere debere, sentirentque
quae et quanta domum suam, si in ea persisterent,
oppressura essent hospitum gravamina, utpote quae
iam experiri coeperant transeuntium et frequentantium
molestias, quas impossibile esset evadere nisi vellent
in hospitales et inhumanissimi videri, maxime cum
ut iam dictum est publicae viae domus adiaceret,
conferre coeperunt et mature deliberare quid facto
opus sit, utrum persistendum in loco an de alio sit
cogitandum. Pugnabant inter se sententiae quibusdam

dicentibus intolerabile fore si quibusvis transeuntibus
via regia (quod nunquam magnatibus aut hortato-
ribus negari non poterit) oporteat semper aperire
hospitium, praeparare tectum semperque propter eos
diu et interdiu, imo usque in conticiniam noctem vigi-
lare vel statuta quieti tempora praeterire. Quod
etsi possit esse cum virtute coniunctum (nec enim
negandum est quin hospitalitas sit virtus) tamen
quia saecula fere semper labuntur in vitium ve-
hementer timendum esse ne virtus evadat in a-
pertum vitium, et domus Dei vertatur in diversorium
et fiat domus sirenum, quae non modo libenter ac
ultro recipiat hospites sed etiam alliciat; quod
si fiat unquam actum esse procul dubio non solum
de existimatione nostra sed quod gravius est, de
salute multorum quibus ex officio incumbit vacare
perpetuo colligendis hospitibus, quod dum indil-
igentius et sine reflexione fere timoris Dei faciunt
effunduntque se totos (quod periculosissimum est)
super mensas obliviscuntur salutis propriae, fitque
mensa eorum coram ipsis in laqueum et in retri-
butionem et in scandalum. Et quamvis nihil tale
de modernis dispensatoribus timendum sit, tamen
inepta inter scandalum non esse ponendum dicebat
in cautioribus qui futuris aetatibus ad hanc curam
devolvendi sunt, qui nos sequentur in tempore suo
abutenturque fortasse nostro exemplo, quasi nos ipsos
auctores esse voluerimus licentioris vitae.

His incommodis loci accedebat quod nulla esset aquatio in loco; quod locus non satis extensus pro Conventu et Claustro faciendo, quod ad meridionalem plagam declivior situs, denique si nihil aliud sat incommodi, satis illud unum grave esse quod in aquoso quidem sed non in solitudine situs esset.

Haec fuit unius et fere majoris partis sententia. Alij contra monebant non esse praecipitandum nec statim sequendum quicquid impetus et primus zelus dictaret, sed in re tam gravi tantique momenti prius maturo deliberandum, ne si praecipitantibus forte sententijs aliquid minus recte fiat, imprudentiae notam incurrant. Addebant a pauperibus Christi maxime alienum esse et esse debere, sortito quaequā eligere vel angustias suas impatienter ferre, nec quod semel acceptassent propter incommoda quaedā levia statim relinquere. Unde suadebant adhuc in loco subsistendum ne si migrare velint et ab accepto alium locum quaerere, levitate ubi viderentur, vel ne fortasse S. Ludolphi gratiam parum sibi agnoscere reipsa ostenderent, dumque putant se fervorem rationis sequi, furorem potius intemperatum consilij sequuti fuisse dicantur. Quod si sua privata incommoda potius spectarent quam futura, si vel ob defectum aquationis vel inopiam loci situm monasterij loco putarent, facile huic incommodo adhiberi posse remedium, si puteus altus et latus fodiatur qui usibus domesticis sufficere possit. Quod ita conclusum et factum, foderunt enim immensae

magnitudinis puteum profundum et latum cujus vestigia nuper adhuc vidimus, qui sufficere poterat aquationi et solatio qualicunque domus. Hortabatur illos porro Dionysius ut si quae sentirent incommoda loci patienter ferrent, dicens non decere pauperes Christi commoda sua semper sectari, memores esse debere non ad aeternam vitam sed ad obedientiam et ad poenitentiae labores nos vocatos venisse, veramque vitam illam attendendam esse quae vitae praesentis incommodo emeretur.

§. 4us.

Fluctuatio nova, et trepiditas in incepto novae molitionis operae.

Inter haec initia primae habitationis nostrae Spiritus idem ille adfuit qui patres nostros olim in primitiva fundatione majoris Cartusiae terruit, et loco submovit, imo expulit; Nam cum viderent accessionem quotidie fieri novorum gravaminum fluctuare multo magis coeperunt et consultare de mutanda vel relinquenda sede; sed retinebat illos sanctus pater nullis cedens difficultatibus, provocans nunc hunc, nunc alium ad vitam asceticam cujus amplissimam habebant occasionem in loco difficilibusque temporum articulo

virtutem decens semper elucere inter aspera solere.
Distrahebatur autem frequentioribus excursibus
et instabat apud eos qui poterant nascenti Carthusiae
manus, ut ita dicam obstetricantes adhibere, sed
praesertim apud Ducem et Nobiles Gheldriae, sicut
ex pandectis domus patet, in quibus districtissime
annotantur omnia et singula quae corrogavit.
Nec sic tamen potuerunt se stabilire in loco
quamvis etiam accessio non modica fieret clare,
monasterium et proventuum et spes esset in gerbâ
non minima, Nescio quis instabilitatis genius
(habitatorum an loci non definio) retrahebat eos
ab incepto, tepescente paulatim operis fervore,
remittentibusque se semper animis et oculis in di-
versa respicientibus, donec Rudolphus animadver-
tens quid subesset; video, inquit, quid futurum sit:
parate vos ad aliam villam. Et quidem habeo
aliud praedium in Quercetis (villa vulgo dicta
der Eychendonck) sed agris et incultis ingeritur
triste. quod si vobis et illud aperiam asylum
consignemque ad habitandum, etsi terra non
adeo quidem abundantibus sed tamen fidelis
uberibus praebebit necessaria, habebitis adia-
centis villae solatia, urbem in conspectu, solitu-
dinem in agris, et ad pabulandum pascua gurgitibus
bestiis. Quod ad hoc dicitis? Hic fundus vester
est, et si vobis non improbatur alia fundamenta
iacite, fata viam invenient, inquit, Nolite

concidere animis, sed sperate Deum adiutorem
imo respicite in auctorem omnium actionum
nostrarum, eundemque consummatorem futurum
Jesum vestrum, qui coepit in vobis opus ipse
perficiet confirmabit consolidabitque. Quid
havetis et trepidatis ad primas quasque difficul-
tates! quasi vero novum sit aut insolitum vobis
et ordini vestro in primo quoque aditu pati
difficultates et obstacula. Nescitis an vero
dissimulatis vos scire Dei nutu frequenter evenire
solere, ut difficilia sint et tarda semper prima
molimina, fuisseque in Arcae fabrica (cuius ordo
vester umbra quaedam est et imago) in qua totis
annis centum laboratum est, quae cum Dei iubentis
verbo posset dicto citius perfici, noluit tamen Deus
isto uti compendio nec accelerare quidem opus
sed reliquit opus in manu consilii non unius
hominis sed totius paene orbis, undique enim ac-
citi sunt opifices et adhibiti sunt operi qui talo
tantumque elaborarunt aedificium cum tristegis
et distegis, cum proportionibus et mensuris geo-
metricis tam accuratis, ut teste D. Bonaventura
nec unus Rex Galliarum aliquis posset cum omni
gaza regni sui tale unquam opus aedificare, non si
forte totius orbis opes conferantur in unum;
nec mirum, Dei quippe solius fuit inventum et
opus

et quamuis Dei manus esset cum illis non potuit
tamen ante centum annos perfici, protrahente
et agente occulta Dei manu ne perficeretur
ut pendente semper opere vulgaretur toto orbe
terrarum terribilis interminatio vel comminatio
cataclysmi impendentis et etiamsi opere vel
homines tacerent, moles tanti operis loqueretur
et prædicaret hominibus incredulis pœnitentiã
et ipsa tam prolixa arcæ fabrica nihil aliud
esset quam perpetua vox et muta ad pœnitentiam
cohortatio. prorsus idem mihi videtur vester
ordo, vobis etiam tacentibus et dissimulantibus
loqui, qui tardior semper, ut scitis, et lento pede
progreditur de gente in gentem et de regno ad
populum alterum, struens semper consueta et
pœne continua tarda molimina, ita ut ad unam
ordinis vestri domum ædificandam requiratur
unum fere sæculum. Quod si credetis hoc forte
humanum vel fortuitum esse parum attendere
videmini seriem divini super vos consilii, Dei quippe
nutu nunc ad hoc agitur cum ordine vestro quod
olim in arcæ fabrica latenter agebatur; pau-
latim et sensim quodammodo sine sensu progreditur
et domus quidem in diversis provinciis surgunt non
sicut cucurbitæ vel hedera Ionæ quæ creuit et aruit
intra diem unum naturalem, sed primum cespes
aggeritur cespiti, deinde fit paries et linitur, cong-
geratur

et fit suggestus aut murus, super murum ædificat
propugnacula cellarum argentea in quibus puritas
cordis et castitas corporis ante omnia diligenter
asservatur, compingitur deinde tabulis cedrinis
ostium ut intra quatuor parietes sedeat solitarius
et taceat. quod ubi completum fuerit, ibi demum
erit consummationis omnis finis. posset Deus uno
nutu de terra producere liliũ vel virgultum,
neque tamen hoc facit, sed vult ut claudatur
vel sepiatur in hortis, ut firment illud auræ
nutriat sol, educet imber; idem existimate de
vobis et corpore ordinis vestri fieri debere.
Vult ut ego (quamuis usquequaque fortassis indignus)
iaciam vestræ fundamenta domus, quod et de
paupertate mea, quoad possum, profusè facio,
sed ne solus ego particeps sim huius quod in
plures redundare potest beneficii, decreuit
quantum intelligo, ut et aliorum adiutrices manus
et auxilia imploretis ad quod Homeranus Col.
Lega meus paratum se non grauatè præbebit
et adiutorem vestrum fidum ad quæcunque poterit,
cuius mentem Deus etiam tetigit. Sed quia nec
ille sufficere potest, ad hoc ad alios extendere
vos oportet, ut vel sic ad plures occulta viâ
spiritus sancti perueniat clamor pœnitentiæ,
tenor et vigor quoque vitæ vestræ; atque ita dũ
aliud agitis etiam tacentes pœnitentiã prædicetis.

§. quintus.

Ad quae respondit Dionysius, mirans imprimis profundum hominis pectus, et ait. Optime quidem, Domne mihi reverendissime, disseruistis et de ordine nostro non male sentitis, ad hoc enim spectatus est, ut reor, a Deo, in testimonium urbibus et gentibus, vultusque praedicari per hunc poenitentiam et annum placabilem omnibus et singulis qui huic manus adiutrices praebuerint sed occurrit mihi videturque non malum de nobis et de sacro ordine nostro dici posse quod de arca dixit D. Augustinus dicit enim hanc domum nullus misit in mare conatus
De civit. Dei lib. 15. c. 27 hominum, sed levavit unda veniens naturali ordine ponderum, magisque divina providentia quam humana prudentia natantem gubernante ne incurreret ubique naufragium. Sicut enim illam Deus solus erexit et promovit ita mihi idem domum hanc aedificaverit, in vanum laboravimus qui inchoavimus eam, et nisi levaverit et sublevaverit non tam domum quam mentes et animas nostras ut aedificemur et crescamus in habitaculum sancti Dei in Spiritu Sancto, parum est et parum proficiet omne quod molimur exterius, unde maior me cura vel labor incessit pro interiori domo consulere quam pro

quantumvis necessario domestico hoc opere, Unde et cogor te pro me et pro meis rogare ut partem aliquam in te suscipias operis tanti ut tempus aliquod feriandi habeamus atque vacandi contemplationi. Et quia vides in quo stati res nostrae sint, et quam inquieto loco habitemus, fac quod facere coepisti, duc nos ad aliam villam, si quam habes magis in recessu positam. Ut in ea solitudinem maiorem et teporem vitae servare possimus.

Gravem habuit Ludolphus quod videbat eos cum tanto solitudinis amore petere, voluissetque si decus annuisset unquam secum se partiri, ponique talis vitae perpetuo tradere, verum quia sciebat non omnibus datum esse, vel tutius habebat esse unumquemque in ea vocatione in qua vocatus est, permanere vel, quae solet infirmitas esse cordis humani, verebatur fortassis in trane in tentationem, culpans et incusans seipsum ut qui similis videri possit his qui fabricabat arcam, nec tamen ingressi sunt eam, unde et diluvio cum tota hominum et animantium universitate periissent, addens insuper et plangens infoelicitatem hominum saecularium quos a D. Bernardo dicebat assimilari his qui submersi periclitantur sub aquis, quos videas tenentes

terrae

nec ulla ratione deserere quod primum occur-
rerit manibus quicquid sit illud; licet tale sit
aliquid quod omnino prodesse non potest, ut sunt
radices herbarum caeteraque similia. Tales, inquit,
fere sumus qui meliora quidem videmus et probamus
sed deteriora sequimur, nec a terrenis et corpo-
ralibus consolationibus avelli separarique possumus.
Quod cum ita diceret, ingemuit, infelicitatem sua
et saecularis vitae gemitu patefaciens. Quem cum
pater noster Dionysius ut vir prudens consolari
vellet, dicens non solum prophetas sed et qui pro-
phetam in nomine prophetae reciperet mercedem
prophetae in die retributionis omnium habiturum
ac proinde consolationem et consilium ut admitteret
hortabatur, ac ut faceret quod iam facere coepisset.
Et quia non posset propositum vocationis nostrae
sequi, foveret saltem eos qui sequerentur, domo
tectoque reciperet, nec dubitaret de centuplo quod
in hac vita repromittitur omnibus qui propter
Christi nomen dimiserint ac dederint agrum aut
cuiuscumque quantumvis pretii posuerint in manibus Christi.
Ad quod rursum Ludolphus: Habeo, inquit, villas
quasque, quas uno filo si possem insuere vel capere
pretium, deponerem eas ante pedes vestros, ut
propitius sit mihi Deus. Ego deponam non tam
intuitu repromissionis aut centupli quam affectu
et amore vestri, desiderioque quo teneor vehementi
participii contemplationum et orationum ordinis vestri
universi.

Quarum comparatione parum est aut nihil est quicquid
offero; dum enim tacitus mecum ipse confero rationes
neque subduco peculatus mei video quidem summam
aliquam conflari posse ex agris et redditibus meis
si sub hastam veniant et veneant; sed et si volens
assignavero hac et universa quae vel in re vel in spe
possideo, meipsum autem non dedero, parum est aut
exiguum est id quicquid est. Multi multa dederunt et
multa reliquerunt qui seipsos non dederunt unde
et a salute postmodum exciderunt. Denique si vel
meipsum quantus quantus sum vel me omnia mea
dedero, charitatem autem non habuero, factus sum
velut aeramentum sonans aut cymbalum tinniens.
Et si tradidero corpus meum (quo nihil charius
in vita solet esse homini) vel illud impendam et
superimpendam ita ut ardeam, charitatem autem non
habeam, Apostolo teste, nihil sum. Et si dederit homo
substantiam omnem domus suae pro charitate quasi
nihilum despiciet illam deus. Vestrae autem orationes
Reverendissimi patres, et violentae apud deum preces
possunt me, etiamsi mortuus fuero, de peccati morte
suscitare. Potestis (audeo confidenter dicere)
mihi spiritum vitae, vitam gratiae, gratiam chari-
tatemque pro terrenis his ingenerare, et ego possum
spiritum de spiritu vestro haurire, nisi forte obicem
posuero, quem etsi posuero, quia omnia dei virtute
possunt fieri, non erit vobis difficile ad meliora
et viciniora saluti per orationes vestras me reducere.

§. 6.

His sermonibus excitatiores facti Rudolphus ad bene
de eis merendum semper se extendens, illi ad demerendum
eum, tandem apposuit ille ut adjiceret illis et aliam
villam sitam, ut diximus, in Quercato. Quo beneficentiaeque
novae incitamento nostri, supra quam dici potest alacriores
efficiuntur. Jamque coeperant de novo opere
construendo cogitare, caementa, lapides et ligna
congeruntur ad contignationes, fornax ad coctiles
lateres instruitur, eruuntur e terra rudera,
onera subvehuntur, et quamvis hoc opus intempestivius
et ut fit praecipiti fervore fuerint aggressi,
videntur tamen excusandi, quod non sibi ipsis sed posteris
et ordini studuisse visi sint. Nec ignorabant
fortassis illud poetae: omne in praecipiti vitium stetit.
Unde quod praecipitantibus sententiis arripuerint opus
vix est dubium quin aliqua, quae nos latet, occulta rati-
one eos perurgente primam manum operi imposuerint;
quae nisi subfuisse credatur inconsulti coepti reprehensione
fortasse non vacant, Nam quod sine principis Caroli
suffragio vel indulto res coepta est contra gentilitatis
patriae leges factum est, quae de talibus molitionibus
publicis ad Ducem referre iubent. Debebat certe
primum ante omnia principis suffragium requirere, tum
ad caementa et lapides consilium manumque convertere.
Sed hoc praeceps ardor animi plerumque non cogitat quem
postquam semel absorbuerit iudicium rationis perit a
sapienti consilium, et ut bene dixit Seneca perit omne
iudicium cum res transit in affectum.

§. 7.

Mittitur ad curiam principis qui
renuntiet principi de incepto opere
et simul amortisationes petat.

Sed quia nusquam habitare dicitur qui ubique
habitat, quod de Carolo principe dicere poterant
qui distractus bellis vix usquam in loco consistebat,
ignorare fortasse potuerunt ubi principem invenirent
et de hoc quod moliebantur, commonerent eundem.
Verum ubi tandem compertum habuerunt illum
Abbatis-villae sedem fixisse, mittunt Syndicum
qui rem totam Ser[mo] Duci proponat, et petat ut
locum velit esse immunem quem ipsi delegissent
ad aedificationem novae domus, poscat insuper
exceptiones et privilegia dari solita domibus
ordinis et terminis Religiosorum. Qui profectus
ad Curiam exposuit diligenter et accurate rati-
onem accessus sui, expositisque precibus et postulata
ordinis, commemoravit obiter beneficia superiorum
Ducum Burgundiae concessa ab immemorabili paene
tempore domibus ordinis, tum in Burgundia [illegible]
tum in tractu Gallo-Belgico et Flandria, in quibus
amplissima extabant adhuc monumenta beneficentiae
Ducum Burgundicae, signaturae crucis Andreanae
Colossi, statuae, imagines, diplomata, quae in multis
domibus visuntur et summo studio asservantur.

Quid ad postulata Carolus responderit, et quem sue exitum vel habuerit paulo fusius infra dicetur.
Nunc vero priusquam narrationi vela pandamus unum praefari debemus nimirum illud, ut si quis hec in manus sumpserit excuset aut benigne accipiat si quae parerga vel extravagantes discursus non ita strictos in his deprehenderit: Scribimus enim hec inter pia otia non otiosis tamen nec fastidiosis ut speramus, sed studiosis rerum ac domesticae historiae; quibus si quid horum quae damus auribus forte placuerit, gratias habemus illis, quod in his sibi placeant; sin forte sicut acciderit (quia impossibile est ut omnibus omnia sapiant) respondeat vel praetermittant quaecunque minus probaverint.
Ceterum hoc alterum ab iis petimus ut deinceps si quid futuris temporibus memoratu vel notatu dignum contigerit intra domesticos parietes, notent illud fideliter scriptisque consignent, ut posteri nostri et domestici fidei (si tamen posteritatem datum est) habeant aliquam lucem sue notitiam rerum domesticarum ut sciant omnes et singuli quid debeant bene meritis patribus antecessoribus suis et promotoribus domus; ut habeant insuper exempla virtutis et laborum, vitiorum quoque et variorum eventuum in utramque partem documenta quae vel fugiant vel consectentur. Quod superioribus annis neglectum fuisse dolemus, vel si ab aliquo praestitum sit, tanto hoc querimur ad nos non pervenisse: Cui dolori dum mederi volumus, scripsimus et

recollegimus hec qualiacunque quae partim ex fida relatione, vel ex viva utriusque voce et testificatione eorum quibuscum aliquot annis in hac domo viximus quorum canis, ut est proverbium, et annis fides debetur, E quibus unus fr. Joes Camotius conversus professus olim domus monachorum sephtuagenarius et hodie, qui varias provincias peragravit et variis pro domo et pro ordine laboribus exhaustus tandem in hac domo consenuit. Alter aeque fide dignus Henricus Janschius mercenarius noster domesticus maior est octogenario et supra 40 annos hic in domo versatus fidelissimus semper per omnia nostrisque summe studiosus vir quamvis mechanicus et per omnia tamen valde prudens et intelligens et tenacis memoriae, cum magis esse dudum quod Oratore teste cum ita persenuerit tanto tenacius praeteritorum meminisse possit, omnia enim inquit quae curant senes meminerunt. Omitto quod modernus Prior omni teste maior fr. Joes van Emmerhoue ex Hildesii oriundus et a puero in hac urbe educatus, et hic orbi satis notus plurima novisse potuit, quae tamen quamvis parcius et non nisi praegnantiora quaeque referre solebat, unde ad antiquas Chartas capli partim quoque ad pandectas quasdam confugere debemus, et ex his atque ex illis corrogare quicquid ad fidem faciendam fidelissimum ac fortissimum indicavimus.

§. Octavus

Occasio nominis et unde haec Ecclesia
dicta sit S. Sophiae Constantinopolitanae.

Nunc ad id quod dicere coepi-
mus, revertamur. Quod autem
hic paulo fusius narramus
quamvis lippis et tonsoribus
notum sit et iis qui vel
mediocriter in historia ver-
sati sunt, tamen quia ita
dictu necessarium est ut
praetermitti nullo modo
possit, narramus prolixius
et quidem sicut a probatis
auctoribus traditum acce-
pimus, ut sicut seta filum
sic haec narratio ducat et inducat nos ad
propositum id est in intimam cognitionem originis
et adoptivi nominis huius S. Sophiae Constantinop.

Cum civitas Constantinopolitana sub Palaeo-
logo vel ut alii volunt sub Constantino Helenae
filio, floreret adhuc opibus, et reliquias imperii
urbs tantum tueretur, quamvis cingeretur terra
marique ab exercitu turcico, pugnabat tamen
pulcherrima non iam orbis totius sicut olim sed
domestica manu, quo tempore quoque Palaeologus
medius inter imperatorem et militem strenuissimi
Ducis

partes indefessus agebat, peritusque sub tam forti
duce et milite civitas inexpugnabilis videri,
nisi supervenisset in omnes Graecos semper dilata
sed nunquam ablata ultima vindicta perfidiae
et perduellionis antiquae quam paene semper
in Ecclesiam Romanam per mille annos vel ab
immemorabili tempore gratis exercuit. Sed cum
dominum processisset in eos iudicium frustra sese
defendere conati sunt; imparibus enim armis semper
pugnat qui cum Deo pugnat; unde et irrito conati
repugnarunt Deo, qui postquam duodecies process-
sum Spiritus Sancti negaverunt et rursum visi
confessi sunt a Patre Filioque procedere, cum
toties victi rationibus confutatique fuissent et post
tot labendi resurgendique vices rursum recidivas-
sent, ad extremum Deus, cuius irae nemo resistere
potest et sub quo curvantur qui portant orbem
implacabiliter iratus est in eos; Iram autem
eius demonstrant acerbissima quae in profesto
diei sanctissimae Pentecostes coepit obsidio, nec
otiose a quibusdam animadversum est, in vigilia
Pentecostes potissimum eam captamque urbem
fuisse, victoremque Mahumetem intrasse ea nocte
quae dominicam Pentecostes sequitur, ut dies vel
tempus saltem admoneret eos perfidiae propter
quam traditi sunt immanissimo hosti.

Consideranti ac profundius intuenti casus duarum urbium mirum fortasse videbitur quare Deus illam seminariam urbem quondam martyrum tradiderit sine spe vel aegre admodum recuperandi, in manus impiissimi hostis, vel quare passus sit occidere funditus orientale illud Imperium? Ratio fatalis quarum casuum non est alia quam Hierosolymitanam [illegible] gravaminis diverso fomite fax et flamma haec utriusque sit accensa, communis et una fere fuit utriusque ratio, nimirum contumelia Graecorum, ut dixi, in Spiritum Sanctum, Judaeorum in Filium. Quod si quis adversionis antiquae Romae dicat eandem quoque fuisse causam videlicet contumeliam in Deum patrem, non aberraverit fortassis a vero, nam propter reliquias idololatriae sub Theodosio clarissimum terrarum caput truncatum est teste D. Hieronymo et Baronio, qui etiam hoc Gothos attulisse dicit urbi, quod urbem liberaverint a cultu et ornatu simulacrorum, cum hoc nullus ante id tempus Christianorum Imperatorum efficere potuisset. atque ita procedente Dei patris vindicta in urbem Romanam ob idololatriam, urbs illa quae posita videbatur in superbiam saeculorum detracta est in terram. Similiter indignatione Filii procedente et commovente se contra Hierosolymitanam urbs illa populi Dei deleta est et posita in [illegible] ac sabulum

Ac novissime denique urbs haec nova Roma dicta, et antiquae Romae semper aemula, propter superbiam, quia toties Spiritui Sancto fuit rebellis et Numini, zelante pro se Spiritu Sancto, victoris arbitrio tradita est. Et merito in ipsas urbes, capita orbis terrarum animadvertit Deus Trinitas, ut pote quae fontes essent malorum omnium et quibus vitia derivabantur in subditos populos.

Dedicata fuit olim haec urbs a° Christi 330. et 1453. capta, quae postquam in potestatem hostium venit accepit statim alias leges. Templum ipsum quod totius Thraciae spoliis et [illegible] decus post primam dationem fuerat erectum et ornatum post plebeiam eversionem quae sub Anastasio Imp. bello plebeio inter Byzantinos porto, facta fuerat, hoc demum anno captae urbis direptum ac profanatum titulum et nomen amisit. Et quia tam praeclarum nomen perire non debuit, et orientale vivat ad occasum, quod tametsi vix amplius et non nisi aegre supersit hodie, tamen quia Deo nihil difficile fuit unquam, credimus etiam Deo obstetricante nomen illud adhuc renasci et reviviscere posse sive hic, sive Antverpiae quamvis satius fuerit fortassis in inclyta illa urbe quam hic in solitudine et infirmo solo. Sed nostros maneat haec cura nepotes et successores, nam nos inter bella vitam vivimus tantum

et cum nomen nostrum non sit tale futurum
quod vel in vita vel post mortem victurum sit
multo minus sperare possumus veridicum per
nos nomen istud futurum.

Poematium in hoc ipsum.

Interea maria ac terras dum forte iactatos
Extremique sinus orbis prospectat ab alto
Summo pater hominum nostrae ac dux ordinis olim
Consilii, ac casus humanos mente volutans
Europamque Asiamque videt sub Marte vacillare
Praecipue vero Byzantii caede rubentem
Bosphoron et totum deforme Propontidis aequor
Credibile est illum sibi tunc in gemuisse ruinas
Supplicibusque deum votis pulsasse precando
Numen ut adversa tandem mitesceret ira
Et qualis cum fletus animas dum veste revulsa
Adstitit in somnis sub diviti conopeo
Rogerio quondam, sic Christum sistitat ipsum
Vulnus. Ecce deus periere quas ipse creasti
Quasque redemisti non auro, at sanguine fuso
Insontes animae, sidunt cum moenibus urbes #
Ipsa Trapezuntis Byzantinique senatus
Occidit urbs, templumque ipsum de cardine motum est
Amplum, augustum, ingens, totis laquearibus aureis
Irradians, qualisque astris cum pingitur aether

Nocte sub illuni; vel qualis lucida Phoebi
Lampas in immensum iaculatur spicula lucis
Diffunditque iubar caelique soloque refusum;
Tale fuit templum, quod nunc crudelis in armis
Hostis habet, cui lex est Alcoranus, Agarque
Mater, Agarenus miles, cui et vita sub armis.
Polluitur templum, cineres iactantur inanes.
Ipsanaque, et divum passim sacraria ferro
Continerant hostis; nec pax est ulla sepultis,
Nec requies. quem das finem, Rex Christe, dolorum!
In foribus templi stabulantur equi, sanctisque quiescunt
Porticibus, rapiunt alii donaria templi, vique
Exscinduntque, tholos ac depeculantur avari
Cuncta manu, sternuntque, abiguntque, feruntque
Immodici, nec iam quicquam est vatiscinis in illis.
Irrumpunt adyta ac sacri penetralia templi
Quaeque nefas homini cuiquam est tetigisse profano
Contingunt, dicuntque ipsi sacro quid facit aurum?
Si lapides aut ligna cadant, aut saxa fatiscant,
Sola, parum est. Facilis namque est iactura creatae
Mortalis massae, quam finierat ultima rerum
Linea, mors, vel sors nullo discrimine terminat.
Sed peret hic aliquid maius, deus optime rerum.
Myriades pereunt animarum et nocte perenni
Clauduntur, non argento, sed morte repensa

morte tua deus omnipotentis, pretioq[ue] redempte .
Sanguinis et ligno quo non pretiosius ullum :
Ipse Palaeologum [Bataurum] vidi cecidisse sub armis ,
Et cecidisse super condensa cadavera acervum
Et quasi mors levis una foret, post funus in illum
Est animadversum; caput a cervice revulsum est
Quodque magis dirum est post mortem mortuus ille est
Instaurantur adhuc nova funera, namq[ue] tricenti
Omni paene die ferro truncantur in aula
Victorisq[ue] oculos pascunt prandentis . o horror .
Sector opum, ungulis sector sanguinisq[ue] Lycaon
Saevit in innocuos raptosq[ue] ab ovilibus agnos.
Christe tuis, prandens imbibit inter vina necari .
Si mihi fas sit flere animas in morte gementes
flere velim, nec me pigeat (nisi mortis adempta
Conditio vel, fata vetant) occumbere morti
Ut liceat salvis tantum tot plebibus esse.
Audit deus questus singultibus, orgia autem
Blandior inclinat, tum maiestate verendus
(Sicut erat mixtus solio) virgasq[ue] cacumen
praetendens, libare iubet dein oscula virga.
Tum placidus sic infit: Habes o Bruno quod optas
Sunt haec templa, tuis Sophiae de nomine dicta
Sunt illis aeterna, sit et de nomine nomen
Dec ut templa tui statuant, decidua tribulas.
Occidit, occidentisq[ue] oriens [sidat Batavia tota] cum Heraclius ibit.
Et tu desine bella procul effundere planctus.

Et prope Saxonicum Oceanum (campina, coronas
vasta, horrenda, ingens, alias Taxandria dicta est)
Molem operis tanti properet educere caelo
Imponantq[ue] loco huic Sophiae de nomine nomen.
Ipse ego in hoc illos adiuto, operasq[ue] lacesso.
Dixerat at noster referens sic lator steris
pectoris inspirat verbum hoc, auremq[ue] vellicat
forte Dionysio. Suggessi nempe quod (inquit)
Carolus ipse tibi respondeat, accipe quicquid
Dixerit, indultumq[ue] iube tabulasq[ue] repone
Vestra inter monumenta domus aeternaq[ue] vestra.

§ nonus
Textus intermissae
narrationis

Fama itaq[ue] Constantinopolitanae civitatis fere,
plique devicti, statim omnes totius orbis Christiani
provincias pervagata est, ad cuius primum nuntium
Europaeus orbis ingemuit, inclyta Germania
tota contremuit, horruerunt Reges ac principes
filii Regum ac principum eorum quorum dissidiis
factum est ut duo maxima Imperia Trapezun-
tinum et Byzantinum, quatuor regna, viginti
provincias, ducentas urbes Turca nobis ademerit.
pervenit tum quoque lugubris huius mali
fama